

УДК 338.24:353:338.27

РОЛЬ І ЗНАЧЕННЯ ФОРСАЙТУ В СТРАТЕГІЧНОМУ УПРАВЛІННІ РЕГІОНАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ В ЕПОХУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Наталія Єфремова; Марина Марченко; Людмила Ломовських

Державний біотехнологічний університет, Харків, Україна

Резюме. Визначено роль і значення форсайту в стратегічному управлінні регіональним розвитком в умовах глобалізації та цифрової трансформації економіки, розкрито способи сприяння регіонального форсайту розвитку регіонів, представлено характеристику напрямам сприяння регіонального форсайту у вирішенні глобальних проблем. Обґрунтовано потенційні напрямки регіонального форсайту. Форсайт – це системний підхід до виявлення й аналізу майбутніх тенденцій і викликів, а також розроблення стратегій для їх вирішення. Форсайт-технології, які передбачають систематичне та структуроване дослідження можливого майбутнього, мають потенціал щодо надання цінної інформації для прийняття стратегічних рішень. Серед способів, якими регіональне передбачення може сприяти розвитку регіонів, можна назвати такі як передбачення та реагування на зміни; сприяння інноваціям і конкурентоспроможності; підвищення стійкості; зміцнення співпраці та партнерства. Серед напрямів сприяння регіонального форсайту вирішенню глобальних проблем можна назвати такі, як зміна клімату, технологічні й демографічні зміни, глобалізація, політична нестабільність, управління ресурсами, розвиток інфраструктури, соціальне та культурне різноманіття, управління та розроблення політики. Найактуальнішими напрямками розвитку регіонального форсайту є такі, як збільшення використання даних і аналітики, розширення співпраці та залучення зацікавлених сторін, інтеграція з іншими сферами політики, акцент на стабільності й стійкості. Регіональне передбачення може сприяти вирішенню глобальних проблем, допомагаючи регіонам передбачати зміни та адаптуватися до них, сприяючи інноваціям і співпраці, створюючи стійкість і сталість, а також сприяючи створенню більш мирного та процвітаючого світу. У світлі цих глобальних проблем форсайт-діяльність може допомогти регіонам розробити стратегії, які краще відповідають складному глобальному середовищу, що швидко змінюється. Залучаючись до форсайту, регіони можуть передбачати зміни та адаптуватися до них, сприяти інноваціям і співпраці, а також створювати стійкі спільноти.

Ключові слова: регіональний форсайт, стратегічне управління, регіональний розвиток, глобалізація, діджиталізація, цифрова трансформація економіки.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2023.03.145

Отримано 20.04.2023

UDC 338.24:353:338.27

THE ROLE AND SIGNIFICANCE OF FORESIGHT IN THE STRATEGIC MANAGEMENT OF REGIONAL DEVELOPMENT IN THE ERA OF GLOBALIZATION AND DIGITAL TRANSFORMATION OF THE ECONOMY

Nataliia Yefremova; Maryna Marchenko; Liudmyla Lomovskykh

State Biotechnological University, Kharkiv, Ukraine

Summary. The article defines the role and significance of the foresight in the strategic management of regional development in the conditions of globalization and digital transformation of the economy, discloses ways of promoting the regional foresight in the development of regions, presents the characteristics

of the directions of regional foresight assistance in solving global problems, substantiates the potential directions of the regional foresight. Foresight is a systematic approach to identifying and analyzing future trends and challenges, as well as developing strategies to address them. Foresight technologies, which involve systematic and structured research into possible futures, have the potential to provide valuable information for strategic decision-making. Ways in which regional foresight can contribute to regional development include anticipating and responding to change; promoting innovation and competitiveness; increasing stability; strengthening cooperation and partnership. Climate change, technological and demographic changes, globalization, political instability, resource management, infrastructure development, social and cultural diversity, management and policy development are among the directions of regional foresight's contribution to solving global problems. The most relevant areas of development of the regional foresight are such as increasing the use of data and analytics, expanding cooperation and involvement of interested parties, integration with other policy areas, emphasis on stability and sustainability. Regional foresight can contribute to global challenges by helping regions anticipate and adapt to change, fostering innovation and cooperation, building resilience and sustainability, and contributing to a more peaceful and prosperous world. In light of these global challenges, foresight can help regions develop strategies that are better suited to a complex and rapidly changing global environment. By engaging in foresight, regions can anticipate and adapt to change, foster innovation and collaboration, and build sustainable, resilient communities.

Key words: regional foresight, strategic management, regional development, globalization, digitization, digital transformation of the economy.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2023.03.145

Received 20.04.2023

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Оскільки світ стає все більш глобалізованим, регіони стикаються з новими та складними викликами з точки зору економічного, соціального та екологічного розвитку. У цей же час нові можливості для регіонального розвитку надає посилення цифровізації економічних бізнес-процесів, що трансформує регіональну економіку та створює нові виклики. Для ефективного управління регіональним розвитком потрібна своєчасна та точна інформація про потенційні можливості та ризики, а також здатність передбачати майбутні тенденції та сценарії та готуватися до них. Форсайт-технології, які передбачають систематичне та структуроване дослідження можливого майбутнього, мають потенціал для надання цінної інформації для прийняття стратегічних рішень. Проте наразі немає розуміння щодо найефективніших способів застосування методологій форсайту в контексті регіонального розвитку. Загальна постановка вищезазначеної проблеми полягає в тому, як ефективно управляти регіональним розвитком в епоху глобалізації та цифрової трансформації, враховуючи при цьому невизначеності та складності майбутнього. Технології форсайту, які передбачають використання різноманітних методів та інструментів для передбачення та формування майбутнього, можуть надати цінну інформацію та допомогти особам, які приймають рішення, розробити надійніші та стійкіші стратегії регіонального розвитку.

З наукової точки зору дана проблема відкриває можливості для міждисциплінарних досліджень, які об'єднують знання з таких галузей, як економіка, соціологія, політологія, дослідження навколишнього середовища та дослідження технологій. Такі дослідження можуть сприяти розробленню нових теорій, моделей і методів розуміння складних взаємодій між регіональним розвитком, глобалізацією та технологіями передбачення, цифровою трансформацією економіки.

З практичної точки зору застосування форсайту в регіональному розвитку може мати значні переваги для політиків, осіб, які приймають рішення, і зацікавлених сторін. Забезпечуючи систематичний і структурований підхід до вивчення можливого майбутнього, форсайт може допомогти передбачити потенційні виклики

та можливості й підготуватися до них. Це може призвести до ефективнішої політики та стратегічного планування, а також до більш обґрунтованих інвестиційних рішень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вперше термін «форсайт» введено письменником-фантастом Г. Уелсом, який запропонував вести особливу спеціальність «професор передбачення», який мав аналізувати вй знаходити застосування майбутнім технологічним відкриттям. В Україні поширенішими є терміни передбачення, прогнозування; термін «форсайт» набув популярності після 2000 років, про що свідчить низка публікацій [1, 2]. В останнє десятиріччя дана тема набуває все більшої популярності [3–9]. Крім того, дуже важливим моментом є те, що низка українських економічних інститутів і організацій займаються дослідженнями в галузі економічного прогнозування – Інститут економічних досліджень та політичних консультацій (<http://www.ier.com.ua/>); Державна установа «Інститут економіки та прогнозування Національної академії наук України» (<http://ief.org.ua/>); Національний банк України (<https://bank.gov.ua/>); Український інститут соціальних досліджень ім. О. Яременка (<https://www.uisr.org.ua/>). Як показав аналіз публікацій за даною темою, форсайт є популярним на рівні регіонів [7–9], держави [4, 5], підприємств [8], галузей [3, 4, 6, 7, 8] тощо. Форсайт-технології використовують у різних галузях економіки країни [3, 4, 6, 8]. У попередніх наших публікаціях ми досліджували питання діджиталізації економічних бізнес-процесів [10] і глобалізації [11]. У даній роботі ми спробуємо поєднати проблеми форсайту з проблемами глобалізації й цифровізації

Мета статті (формулювання цілей статті). Метою дослідження є вивчення ролі й значення форсайту в стратегічному управлінні регіональним розвитком в умовах глобалізації та цифрової трансформації економіки.

Постановка завдання. Відповідно до вищезазначеної мети поставлено такі завдання: визначити роль і значення форсайту в стратегічному управлінні регіональним розвитком в умовах глобалізації та цифрової трансформації економіки, розкрити способи сприяння регіонального форсайту розвитку регіонів, дати характеристику напрямам сприяння регіонального форсайту у вирішенні глобальних проблем, обґрунтувати потенційні напрямки регіонального форсайту.

Виклад основного матеріалу. Регіональне прогнозування є надзвичайно актуальним сьогодні, оскільки воно відіграє вирішальну роль у підтриманні розвитку та конкурентоспроможності регіонів у світі, що швидко змінюється та стає все більш взаємопов'язаним. Форсайт – це системний підхід до виявлення й аналізу майбутніх тенденцій і викликів, а також розробленні стратегій для їх вирішення. Беручи участь у регіональній форсайт-діяльності, регіони можуть визначити нові можливості та виклики, розробити спільне бачення майбутнього, визначити пріоритети дій для досягнення цього бачення та сприяти інноваціям та інвестиціям. Регіональне передбачення може зіграти вирішальну роль у залученні інвестицій, сприянні розвитку інновацій, підвищенні конкурентоспроможності регіонів. Крім того, регіональний форсайт може сприяти співпраці та координації між різними зацікавленими сторонами в регіоні, такими, як підприємства, університети, державні установи та організації громадянського суспільства. Це може допомогти створити сприятливіше середовище для підприємництва, інновацій та сталого розвитку.

Завданнями розвитку регіонального форсайту є такі:

- Розроблення комплексної основи для застосування технологій прогнозування для регіонального розвитку в контексті цифровізації економічних бізнес-процесів, яка враховує унікальні виклики та можливості різних регіонів і бере до уваги ширший глобальний контекст.

- Виявлення й тестування нових та інноваційних методів й інструментів передбачення, включаючи використання аналітики великих даних, машинного навчання та інших нових технологій.
- Розвиток потенціалу серед регіональних осіб, які приймають рішення, та зацікавлених сторін для ефективного використання методологій прогнозування й застосування отриманих ідей для інформування про політику та стратегічне планування в епоху цифрових технологій.
- Вимірювання та оцінювання впливу форсайт-технологій на результати регіонального розвитку в контексті цифровізації економічних бізнес-процесів та визначення найкращих практик для забезпечення їх ефективного впровадження.

У цілому вивчення технологій форсайту в управлінні регіональним розвитком у контексті цифровізації економічних бізнес-процесів може сприяти як теоретичному розумінню, так і практичному застосуванню з потенціалом щодо створення значних соціальних та економічних переваг для регіонів та їхніх зацікавлених сторін.

Серед способів, якими регіональне передбачення може сприяти розвитку регіонів, можна назвати такі, як передбачення та реагування на зміни; сприяння інноваціям і конкурентоспроможності; підвищення стійкості; зміцнення співпраці та партнерства (рис. 1).

Рисунок 1. Способи сприяння форсайту розвитку регіонів

Джерело: розроблено авторами.

У цілому регіональний форсайт відіграє життєво важливу роль у підтриманні розвитку та конкурентоспроможності регіонів. Допомагаючи регіонам передбачати зміни та реагувати на них, заохочувати інновації та конкурентоспроможність, розвивати стійкість і сталість, зміцнювати співпрацю та партнерство, регіональний форсайт сприяє більш процвітаючому, інклюзивному та сталому майбутньому для всіх.

Регіональне передбачення може бути цінним інструментом у вирішенні глобальних проблем. Беручи участь у форсайт-діяльності, регіони можуть розробляти стратегії, які краще відповідають складному глобальному середовищу, що швидко

змінюється. В табл. 1 представлено напрями сприяння регіонального передбачення вирішенню глобальних проблем.

Таблиця 1. Напрями сприяння регіонального форсайта вирішенню глобальних проблем

Напря́м	Характеристика	Приклад
Зміна клімату	Регіональний форсайт може допомогти регіонам передбачити наслідки зміни клімату та адаптуватися до них шляхом визначення можливостей для адаптації та заходів пом'якшення	Прогнозування може допомогти регіонам визначити нові економічні можливості в чистій енергії або розробити стратегії захисту вразливих екосистем
Технологічні зміни	Регіональний форсайт може допомогти регіонам передбачити наслідки технологічних змін та підготуватися до нього, визначивши можливості для інновацій і нових бізнес-моделей	Форсайт-діяльність може допомогти регіонам визначити нові сфери технологічного досвіду або розробити стратегії перенавчання працівників у нових, затребуваних професіях
Демографічні зміни	Регіональний форсайт може допомогти регіонам передбачити демографічні зміни та впоратися з ними, визначивши стратегії залучення та утримання різноманітної робочої сили	Форсайт може допомогти визначити нові можливості для розвитку підприємництва та малого бізнесу, розробити стратегії покращення доступу до доступного житла та охорони здоров'я
Глобалізація	Регіональний форсайт може допомогти регіонам передбачити наслідки глобалізації та адаптуватися до них шляхом виявлення можливостей для міжнародної торгівлі та інвестицій	Форсайт може допомогти регіонам визначити нові експортні ринки або розробити стратегії залучення іноземних інвестицій у галузі, що розвиваються
Політична нестабільність	Регіональний форсайт може допомогти регіонам передбачити наслідки політичної нестабільності та конфлікту й адаптуватися до них, визначивши стратегії сприяння миру та стабільності.	Форсайт може допомогти регіонам визначити можливості для транскордонної співпраці та діалогу або розробити стратегії сприяння економічному розвитку в районах, уражених конфліктом.
Управління ресурсами	Регіональний форсайт може допомогти регіонам краще керувати своїми природними ресурсами шляхом виявлення можливостей сталого використання та збереження ресурсів	Форсайт може допомогти регіонам визначити нові технології та практики для зменшення відходів і підвищення ефективності використання ресурсів або розробити стратегії сприяння сталому сільському та лісовому господарству
Розвиток інфраструктури	Регіональний форсайт може допомогти регіонам визначити потреби та можливості інфраструктури, передбачаючи майбутні тенденції та вимоги	Форсайт може допомогти регіонам визначити нові потреби в транспортній та енергетичній інфраструктурі або розробити стратегії для покращення широкопasmового підключення та цифрової інфраструктури
Соціальне та культурне різноманіття	Регіональний форсайт може допомогти регіонам передбачити та вирішити соціальне й культурне різноманіття шляхом визначення стратегій сприяння соціальному залученню та різноманітності	Форсайт-діяльність може допомогти регіонам визначити нові можливості для культурного туризму та творчих індустрій або розробити стратегії для покращення доступу до освіти та навчання для маргіналізованих громад
Управління та розроблення політики	Регіональний форсайт може допомогти регіонам розвинути кращі процеси управління та вироблення політики шляхом виявлення можливостей для залучення зацікавлених сторін	Форсайт може допомогти регіонам визначити нові підходи до участі громадськості та прийняття рішень або розробити стратегії сприяння прозорості та підзвітності в управлінні

Область регіонального форсайту постійно розвивається, у зв'язку з чим існує низка перспектив для майбутнього розвитку. Потенційні напрямки для майбутнього регіонального форсайту, такі, як збільшення використання даних і аналітики, розширення співпраці та залучення зацікавлених сторін, інтеграція з іншими сферами політики, акцент на стабільності та стійкості представлені на рис. 2.

Рисунок 2. Потенційні напрямки регіонального форсайту

Майбутнє регіонального форсайту, ймовірно, буде сформоване поєднанням технологічних досягнень, мінливих потреб і пріоритетів зацікавлених сторін, а також нових глобальних викликів. Тобто майбутнє регіонального форсайту буде визначатися комплексним підходом, що поєднує технологічні інновації, різноманітні потреби зацікавлених сторін та нові глобальні виклики, такі, як зміна клімату, демографічні зміни, розвиток цифрової економіки тощо. У такому підході враховується широкий спектр факторів, які впливають на регіональний розвиток, що дозволяє ефективніше прогнозувати та планувати майбутні процеси в регіонах. У майбутньому регіональний форсайт буде вимагати більшої інтердисциплінарності та гнучкості, щоб пристосуватися до швидкозмінних економічних, технологічних та соціальних умов. Крім того, зростаюча кількість даних та розвиток штучного інтелекту можуть стати сильним підґрунтям для ефективного розроблення стратегій регіонального розвитку. Однак при цьому важливо не забувати про потреби та інтереси місцевого населення та бізнес-спільноти, що допоможе забезпечити сталий та збалансований розвиток регіонів.

Висновки. Таким чином, регіональне передбачення може сприяти вирішенню глобальних проблем, допомагаючи регіонам передбачати зміни та адаптуватися до них, сприяючи інноваціям і співпраці, створюючи стійкість і сталість, а також сприяючи створенню більш мирного та процвітаючого світу. У світлі цих глобальних проблем форсайт-діяльність може допомогти регіонам розробити стратегії, які краще відповідають складному глобальному середовищу, що швидко змінюється. Залучаючись до форсайту, регіони можуть передбачати зміни та адаптуватися до них, сприяти інноваціям і співпраці, а також створювати стійкі спільноти.

Conclusions. Thus, regional foresight can contribute to global challenges by helping regions anticipate and adapt to change, fostering innovation and cooperation, building resilience and sustainability, and contributing to a more peaceful and prosperous world. In light of these global challenges, foresight can help regions develop strategies that are better suited to a complex and rapidly changing global environment. By engaging in foresight, regions can anticipate and adapt to change, foster innovation and collaboration, and build sustainable, resilient communities.

Список використаних джерел

1. Маліцький Б. А., Попович О. С., Онопрієнко М. В. Обґрунтування системи науково-технологічних та інноваційних пріоритетів на основі «форсайтних» досліджень. Київ: Фенікс, 2008. 86 с.

2. Федулова Л. І. Форсайт: сучасна методологія технологічного прогнозування. Економіка і прогнозування. 2008. № 4. С. 124–138.
3. Зелінська А. А. Форсайтінг у видавничому ландшафті України. Молодий вчений. 2015. № 8 (23). Частина 2. С.164–167.
4. Кизим М. О., Матюшенко І. Ю., Шостак І. В. Форсайт-прогнозування пріоритетних напрямів розвитку нанотехнологій і наноматеріалів у країнах світу й Україні. Харків: «ІНЖЕК», 2015. 272 с.
5. Кірнос І. О. Форсайт як інструмент державного стратегічного планування. Інноваційна економіка. 2013. № 6 (44). С. 31–37.
6. Кузьменко О. М. Форсайт для розвитку освіти в середньостроковій і довгостроковій перспективі. Освітологічний дискурс. 2014. № 1 (5). С. 108–114.
7. Осипов В. М., Парасюк І. Л., Ворожейкін О. О. Роль форсайта в управлінні субрегіоном. Економічні інновації. Одеса: ІПРЕЕД НАН України, 2012. Вип. 47. С. 197–205.
8. Руліцька К. М. Регіональні аспекти використання форсайту для прогнозування розвитку вітчизняних аграрних підприємств. Молодий вчений. 2014. № 4 (07). С. 116–119.
9. Семенов М. В. Європейський досвід форсайт-досліджень розвитку міст і регіонів. Аспекти публічного управління. 2014. № 11–12 (13–14). С. 85–91.
10. Ломовських Л., Марченко М., Аміт Кумар Гоел. Діджиталізація економічних бізнес-процесів при прийнятті управлінських рішень у маркетинговій діяльності. Галицький економічний вісник. 2019. № 6 (61). С. 104–110. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2019.06.104
11. Babenko V., Pravotorova O., Yefremova N., Popova S., Kazanchuk I., Honcharenko V. The innovation development in China in the context of globalization. WSEAS Trans. Syst. Control. 2020. 17.P. 523–531. DOI: <https://doi.org/10.37394/23207.2020.17.51>

References

1. Malits'kyu B. A., Popovych O. S., Onopriyenko M. V. (2008). Obgruntuvannya systemy naukovo-tehnolohichnykh ta innovatsiynykh priorytetiv na osnovi “forsaytnykh” doslidzhen’ [Substantiation of scientificotechnological and innovative priorities system on the basis of “foresight” researches]. Kyiv: Feniks. [In Ukrainian].
2. Fedulova L. I. (2008). Forsayt: Suchasna metodolohiya tekhnolohichnoho prohnozuvannya [Forsyth: current methodology of technological forecasting]. Ekonomika i prohnozuvannya. No. 4. P. 124–138.
3. Zelins'ka A. A. (2015). Forsaytynh u vydavnychomu landshafti Ukrayiny [Foresight in the publishing landscape of Ukraine]. Molodyy vchenyy. No. 8 (23). Chastyna 2. P. 164–167.
4. Kyzym M. O., Matyushenko I. YU., Shostak I. V. (2015). Forsayt-prohnozuvannya priorytetnykh napryamiv rozvytku nanotekhnolohiy i nanomaterialiv u krayinakh svitu y Ukrayini [Foresight - forecasting of the priority areas of development of nanotechnologies and nanomaterials in the countries of the world and Ukraine]. Kharkiv: “ІNZHEK”. [In Ukrainian].
5. Kirnos I. O. (2013). Forsayt yak instrument derzhavnoho stratehichnoho planuvannya [Forsyth as a tool for state strategic planning]. Innovatsiyna ekonomika. No. 6 (44). P. 31–37.
6. Kuz'menko O. M. (2014). Forsayt dlya rozvytku osvity v seredn'ostrokoviy i dovhostrokoviy perspektyvi [Foresight for the development of education in the medium and long term]. Osvitlohichnyy dyskurs. No. 1 (5). P. 108–114.
7. Osypov V. M., Parasyuk I. L., Vorozheykin O. O. (2012). Rol' forsayta v upravlinni subrehionom [The role of foresight in the subregion management]. Ekonomichni innovatsiyyi. Vyp. 47. P. 197–205.
8. Rulits'ka K. M. (2014). Rehional'ni aspekty vykorystannya forsaytu dlya prohnozuvannya rozvytku vitchyznyanykh ahrarynykh pidpryyemstv [Regional aspects of the use of foresight for forecasting the development of domestic agricultural enterprises]. Molodyy vchenyy. No. 4 (07). P. 116–119.
9. Semenov M. V. (2014). Yevropeys'kyy dosvid forsayt-doslidzhen' rozvytku mist i rehioniv [European experience of foresight studies of the development of cities and regions]. Aspekty publichnoho upravlinnya. No. 11–12 (13–14). P. 85–91.
10. Lomovs'kykh L., Marchenko M., Amit Kumar Hoel (2019). Didzhytalizatsiya ekonomichnykh biznes-protsesiv pry pryunyatti upravlins'kykh rishen' u marketynhoviy diyal'nosti. [Digitalization of economic business processes when making management decisions in marketing activities]. Halyts'kyu ekonomichnyy visnyk. 2019. No. 6 (61). P. 104–110. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2019.06.104
11. Babenko V., Pravotorova O., Yefremova N., Popova S., Kazanchuk I., Honcharenko V. (2020). The innovation development in China in the context of globalization [The innovation development in China in the context of globalization]. WSEAS Trans. Syst. Control. 17. P. 523–531. DOI: <https://doi.org/10.37394/23207.2020.17.51>